

AUDIOVISUAAL- JA MEEDIAPOLIITIKA

ELi audiovisuaalpoliitikat reguleeritakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitega 167 ja 173. Tähtsaim selle valdkonna õigusakt on audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv, mis on praegu (2017. aastal) läbivaatamisel. Liidu keskne vahend kogu tööstusharu (eelkõige filmitööstuse) toetamiseks on programmi „Loov Euroopa“ alaprogramm MEDIA. Euroopa Liidu põhiõiguste hartas on sätestatud, et „massiteabevahendite vabadust ja mitmekesisust austatakse“.

ÕIGUSLIK ALUS

Rooma lepingus ei sätestatud otsesid audiovisuaal- ja meediapoliitika valdkonna volitusi, samuti ei ole neid kindlaks määratud ka Euroopa Liidu toimimise lepingus. Pigem tuleneb meediapoliitika valdkonna pädevus Euroopa Liidu toimimise lepingu eri artiklitest, millele tuginedes saab kujundada meedia- ja kommunikatsioonitehnoloogia eri sektoreid käsitlevat poliitikat. See on tingitud meediatoodete ja -teenuste keerukast olemusest, mis ei võimalda neid käsitleda ei läbinisti kultuuri- ega ka üksnes majandusvarana. Õiguslik alus on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 28, 30, 34, 35 (kaupade vaba liikumine); 45–62 (isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine), 101–109 (konkurentsipoliitika), 114 (tehniline ühtlustamine või sarnaste tehniliste standardite kasutamine, näiteks internetitoodete puhul), 165 (haridus), 166 (kutseõpe), 167 (kultuur), ja 173 (tööstus).

EESMÄRGID

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 167 kohaselt püüab EL ergutada liikmesriikide koostööd ning vajaduse korral toetada ja täiendada nende tegevust kunsti- ja kirjandusloomingu alal, kaasa arvatud audiovisuaalsektoris. ELi ülesanne audiovisuaalvaldkonnas on luua audiovisuaalteenuste ühtne Euroopa turg. Samuti peab ta kõigis poliitikavaldkondades arvesse võtma kultuuriaspekte. Otsused tehakse seadusandliku tavamenetluse raames.

SAAVUTUSED

A. Õigusraamistik

1. Audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv

Levitehnoloogia uuenduste käigus suurenes Euroopas 1980. aastatel kommertstelekanalite arv ja nende teleülekandeid oli võimalik vaadata mitmes riigis. See lõi vajaduse ühiste miinimumstandardite järele, mis kehtestati esmakordselt nn piirideta televisiooni direktiivis (direktiiv 89/552/EMÜ). 1997. aasta esimese läbivaatamise käigus nähti ette päritolumaa põhimõtte, mis tähendab, et ringhääling kuulub oma asukohariigi kohtualluvusse. 2007. aasta läbivaatamise käigus lisati uusi teenuseid, näiteks interneti kaudu tellitav videoteenus. Direktiiv kodifitseeriti 2010. aastal ja nimetati ümber audiovisuaalmeedia teenuste direktiiviks. Selle põhikomponendid on järgmised: 1) terviklik raamistik, millega vähendatakse regulatiivset

koormust, mis aga ikkagi hõlmab kõiki audiovisuaalmeedia teenuseid, 2) ajakohastatud telereklaamieeskirjad, mis parandavad audiovisuaalse sisu rahastamist, ja 3) kohustus ergutada meediateenuste pakkujaid nägemis- või kuulmispuudega inimestele paremat juurdepääsu võimaldama.

Komisjoni 2012. aasta aruandest audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi kohaldamise kohta ja tema roheline raamatu „Valmistumine audiovisuaalmaailma täielikuks ühtesulandumiseks: kasv, looming ja väärtused“ avaldamisele 24. aprillil 2013 järgnenud aruteludest sai selgeks, et audiovisuaalmeedia teenused on ühte sulamas ning nende tarbimise ja osutamise viis muutub tehnoloogia arenedes pidevalt.

2015. aastal korraldas komisjon avaliku konsultatsiooni sidusrühmadega, millele 25. mail 2016 järgnes ettepanek direktiivi kvaliteedi ja tulemuslikkuse hindamiseks (REFIT), et õigusraamistikku uuendada ja hiljutiste muutustega sammu pidada. Ettepaneku põhielemendid on järgmised: 1) äriliste teadaannete ajapiirangu muutmine 12 minutilt tunnis 20%ni päevas ajavahemikul 7.00–23.00; 2) alaealiste kaitsmine sisu eest, mis võib neid kahjustada, kusjuures traditsioonilise ringhäälingu ja tellitavate teenuste kohta kehtib sama eeskiri; 3) Euroopas loodud teoste kohta kehtivate sätete laiendamine tellitavate teenuste pakkujatele, kes peavad tagama, et Euroopa teosed moodustaksid nende kataloogist vähemalt 20%, ja neid teoseid nõuetekohaselt esile tõstma; ja 4) audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi kohaldamisala laiendamine videote jagamise platvormidele, et võidelda vihakõne vastu ja kaitsta alaealisi neid kahjustava sisu eest.

Parlament ja nõukogu vaatavad praegu komisjoni ettepanekut läbi; seadusandliku tavamenetluse kohased läbirääkimised on praegu (2017. aastal) käimas, et jõuda võimalikult kiiresti kokkuleppele^[1]. Direktiiv sisaldab konkreetseid eeskirju alaealiste kaitseks nii traditsioonilise ringhäälingu kui ka tellitavate audiovisuaalsete meediateenuste valdkonnas. Neid eeskirju täiendati 1998. ja 2006. aastal soovitustega alaealiste ja inimväärikuse kaitse kohta. 2012. aastal võeti vastu lastele parema interneti loomise Euroopa strateegia, mida toetatakse Euroopa ühendamise rahastust lastele parema interneti loomise programmi (varem programm „Safer Internet“) raames.

2. Autoriõigused digitaalsel ühtsel turul

EL näeb praegu vaeva autoriõiguste moderniseerimise nimel digitaalsel ühtsel turul, et saavutada mitu äärmiselt olulist eesmärki: 1) suurem piiriülene juurdepääs veebisule; 2) suuremad võimalused [autoriõigustega kaitstud materjalide kasutamiseks hariduses, teadusuuringutes ja kultuuripärandis](#); 3) turu parem toimimine autoriõiguse seisukohast; ja 4) [Marrakechi lepingu](#) rakendamine ELi õiguses. Autoriõiguse paketi arutamiseks peetakse läbirääkimisi.

3. Euroopa filmipärand

ELi eesmärk on ergutada liikmesriike koostööle üleeuroopalise tähtsusega kultuuripärandi säilitamisel ja kaitsmisel (ELi toimimise lepingu artikkel 167). Liikmesriikidel soovitatakse Euroopa filmipärandit metoodiliselt koguda, kataloogida, säilitada ja taastada, et seda saaks tulevastele põlvedele edasi anda. ELi liikmesriikidel palutakse iga kahe aasta järel aru anda, mida nad on sellega seoses teinud, ja selle teabe põhjal koostab komisjon rakendusaruande.

B. Programm „Loov Euroopa“

Programmi „Loov Euroopa“ alaprogramm MEDIA on 1991. aastast alates viies mitmeaastane programm audiovisuaaltööstuse toetamiseks. See lähtub oma eelkäijate, programmide MEDIA

[1] Täiendava teabe saamiseks vt menetluse toimikut [2016/0151\(COD\)](#).

ja MEDIA Mundus (2007–2013) edusammudest. „Loova Euroopa“ kogueelarve on 1,46 miljardit eurot (aastateks 2014–2020), varasemate programmidega võrreldes on eelarve 9% suurenenud. Vähemalt 56% sellest summast on määratud alaprogrammi MEDIA jaoks. Sellest toetatakse ja rahastatakse filmi- ja teleprojekte, kinovõrgustikke, filmifestivale, publiku arendamist, audiovisuaalmeedia asjatundjate koolitusmeetmeid, turulepääsu, levitamist, videomängude arendamist, internetis levitamist ja rahvusvahelisi ühistootmisfonde. Komisjon peab 2017. aasta lõpuks avaldama kohustusliku vahehindamise praeguse programmi „Loov Euroopa“ (2014–2020) kohta.

C. Meediapädevus ja -pluralism

Meediapädevus on oskus meediat kasutada, meedia ja meediasisu erinevaid aspekte mõista ja kriitiliselt hinnata ning erinevates kontekstides suhelda. See on noorema põlvkonna ja täiskasvanute jaoks põhjapaneva tähtsusega oskus. EL peab meediapädevust tänapäevases infoühiskonnas kodanikuaktiivsuse oluliseks eelduseks. Nõukogu 30. mai 2016. aasta järeldustes meediapädevuse ja kriitilise mõtlemise arendamise kohta hariduse kaudu rõhutatakse, et meediapädevus on interneti ja sotsiaalmeedia ajastul tähtsam kui kunagi varem ja peab kuuluma kõigi tasandite hariduse ja koolituse juurde.

Meediapluralism eeldab Euroopa meediamaastriku läbipaistvust, vabadust ja mitmekesisust. 2012. aasta alguses asutas EL Firenze Euroopa Ülikool-Instituudis Robert Schumani nimelise süvauuringute keskuse juures meedia mitmekesisuse ja meediavabaduse keskuse, mille kaasrahastajaks on Euroopa Liit. Meedia mitmekesisuse ja meediavabaduse keskus on järjekordne samm Euroopa Komisjoni jätkuvates jõupingutustes parandada meediavabaduse ja -pluralismi kaitset Euroopas ning kindlaks määrata meetmed, mida Euroopa või siseriiklikul tasandil nende eesmärkide edendamiseks vajatakse.

D. Muud algatused

Cannes'i filmifestivali ajal korraldab EL arutelusid ja seminare erinevatel teemadel, nagu filmide rahastamine, levitamine, publiku arendamine ja innovatsioon. 2015. aastal käivitati [Euroopa filmifoorum](#), mille kaudu vahendatakse poliitikakujundajate ja audiovisuaalsektori struktureeritud dialoogi. 2004. aastal hakati välja andma auhinda „Uus talent ELis“, et tutvustada avalikkusele Euroopa noori režissööre, kes on läbinud programmi MEDIA kaudu toetatud koolituse. Auhinnaga [European Border Breakers Award](#) tunnustatakse uusi artiste ja seda kaasrahastatakse programmist „Loov Euroopa“.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Euroopa Parlament on rõhutanud, et EL peaks ergutama audiovisuaalsektori kasvu ja konkurentsivõimet, tunnistades seejuures selle laiemat tähtsust kultuurilise mitmekülgsuse kaitsmisel.

1. Euroopa audiovisuaaltööstus

Lähtudes Euroopa Parlamendi 16. novembri 2011. aasta resolutsioonist Euroopa kino kohta digiajastul^[2], väljendatakse parlamendi 28. aprilli 2015. aasta resolutsioonis Euroopa filminduse kohta digitaalajastul^[3] kindlat toetust Euroopa filmitegijatele ja tõstetakse esile programmi „Loov Euroopa“ alaprogrammi MEDIA raames antava rahalise toetuse rolli. Samuti rõhutatakse resolutsioonis filmikultuurilise pädevuse ja publiku arendamise tähtsust.

[2]ELT C 153E, 31.5.2013, lk 102.

[3]Vastuvõetud tekstid, [P8_TA\(2015\)0108](#).

Parlamendi 11. septembri 2012. aasta resolutsioonis audiovisuaalteoste levitamise kohta interneti kaudu Euroopa Liidus^[4] arutletakse autoriõiguse aspektide ja autoriõiguste kaitsega seotud probleemide üle, mida põhjustab audiovisuaalteoste digitaalne kättesaadavus. Programmi „Loov Euroopa“ ja seega alaprogrammi MEDIA rakendamisaruanne pandi kultuuri- ja hariduskomisjonis (CULT) hääletusele 2017. aasta jaanuaris ja vastav resolutsioon võeti täiskogul vastu 2. märtsil 2017. aastal^[5]. Selles resolutsioonis rõhutati, et suurema mõju saavutamiseks on vaja asjakohast eelarvet ja lihtsustatud haldusmenetlusi. Parlamendiliikmed rõhutasid samuti, et oluline on lihtsustada väikeste organisatsioonide ja projektide juurdepääsu rahastamisele. Selle programmi „Loov Euroopa“ käsitleva resolutsiooni järelduste põhjal koostatakse vahehindamise aruanne, mille komisjon peab esitama 2017. aasta lõpuks.

2. Filmiauhind LUX

Euroopa Parlamendi asutatud ja esmakordselt 2007. aastal välja antud filmiauhinna LUX eesmärk on edendada Euroopa filmide levikut kogu ELis, andes vahendid auhinnatud filmi subtitreerimiseks ELi 24 ametlikus keeles, kaasa arvatud teose originaalkeel, samuti kurtidele ja vaegkuuljatele mõeldud subtiitrite loomiseks. 2016. aastal tähistati LUXi auhinna kümndat aastapäeva 2015. aastal auhinna võitnud filmi „[Mustang](#)“ üheaegse esitamisega üle kogu ELi ning rahvusvaheliste auhindadega pärjatud režissööri Ken Loachi kultuuri- ja hariduskomisjonis peetud kõnega „Euroopa kino roll tuleviku Euroopas“.

3. Audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv

Televisiooni käsitlevates Euroopa Parlamendi resolutsioonides nõuti 1980. aastatel ja 1990. aastate alguses korduvalt ühiseid tehnilisi standardeid satelliidi kaudu otseedastamiseks ja kõrglahutusega televisiooni (HDTV) jaoks. Piirideta televisiooni direktiiv võeti vastu 1989. aastal ja sellest ajast alates on parlament seda kindlalt toetanud. Direktiivi muudeti 1997. ja 2007. aastal ning see nimetati ümber audiovisuaalmeedia teenuste direktiiviks. Heakskiit oli Euroopa Parlamendi ja nõukogu läbirääkimiste tulemus, milles võeti arvesse enamikku küsimusi, mis tõstatati parlamendi esimesel lugemisel.

Parlament on audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi rakendamist hoolikalt jälginud. Parlamendi 22. mai 2013. aasta resolutsioonis audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi kohaldamise kohta^[6] esitatakse hulk tähelepanekuid ja soovitusi, eelkõige seoses kättesaadavuse, Euroopa päritolu audiovisuaalteoste edendamise, alaealiste kaitse, reklaami, tulevikuülesannete ja rahvusvahelise konkurentsiga.

Parlamendi 4. juuli 2013. aasta resolutsioonis nutitelevisiooni kohta^[7] kutsuti komisjoni üles hindama, millises ulatuses on vaja muuta audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi ja teisi praegu kehtivaid nõudeid, mis on sätestatud võrku ja meediat käsitlevates õigusaktides (nt telekommunikatsiooni reguleerivate õigusaktide pakett). Eelkõige peeti vajalikuks nii sisuteenuse pakkujate, arendajate kui ka kasutajate jaoks kehtivate, platvormide leitavust ja mittediskrimineerivat juurdepääsu käsitlevate eeskirjade läbivaatamist, et laiendada platvormide mõistet ja kohandada kehtivaid õigusnorme uute kooslustega, mis kujunevad näiteks nutitelevisiooni arengu tulemusel.

12. märtsil 2014 võttis parlament vastu resolutsiooni audiovisuaalmaailma täielikuks ühtesulandumiseks valmistumise kohta^[8] (vastuseks komisjoni samateemalisele rohelisele raamatule). Selles resolutsioonis võetakse teadmiseks turgude lähenemine, rõhutatakse vajadust

[4]ELT C 353E, 3.12.2013, lk 64.

[5]Vastuvõetud tekstid, [P8_TA\(2017\)0062](#).

[6]ELT C 55, 12.2.2016, lk 71.

[7]ELT C 75, 26.2.2016, lk 141.

[8]Vastuvõetud tekstid, [P7_TA\(2014\)0232](#).

säilitada juurdepääs ja leitavus ning kaitsta mitmekesisust ja rahastamismudeleid, samuti analüüsitakse taristut ja sagedusi, väärtusi ja õigusraamistikku.

Nende Euroopa Parlamendi resolutsioonide ja audiovisuaalsektori kiirete muutuste taustal esitas komisjon 25. mail 2016. aastal audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi muutmise ettepaneku. Seadusandliku tavamenetluse raames pani CULT-komisjon, kes on selle valdkonna eest vastutav komisjon, oma selleteemalise [raporti](#) hääletusele 2017. aasta aprillis ja otsustas alustada institutsioonidevahelisi läbirääkimisi nõukoguga.

Katarzyna Anna Iskra

11/2017